

ספר הפנהגים

- מנהגי חב"ד -

מצות תפילין

פענוח

מראי המקומות

.....

הוספות

ומנהגי פלך

.....

הרחבות

מערכת פענוחים

יחי אדונינו מורינו ורבינו פלך המשיח לעולם ועד

פתח דבר

לקראת ש"פ וארא כ"ח טבת ה'תשפ"ב, ימי ההכנה ליו"ד-י"א שבט, הננו מוציאים לאור קונטרס מתוך "ספר המנהגים – מנהגי חב"ד" ובו מנהגי מצות תפילין בהוצאה חדשה עם פענוח המראי מקומות והוספות רבות.

תקוותינו שעוד טרם יעיינו בקובץ יתגלה כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א במלוא הדרו בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

מערכת פענוחים

©

יוצא לאור ע"י

מערכת פיענוחים

שע"י ישיבה גדולה ליובאוויטש בית שמש

Pianuchim@gmail.com

מצות תפילין

הוראה לרבים: מתחילין להניח תפילין שני חדשים קודם הברכה - מצוה". בתחלה בלא ברכה וכעבור איזה שבועות בברכה.

הוראה לרבים: היום יום ע' עה [ב' מנחם-אב].

ומועתק בזה קמטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א [נרפס באג"ק ח"ו ע' סא¹⁸]: והנה לא נעלם ממני דעת איזה מהאחרונים (הובאו בנ"ב שו"ע או"ח סוסל"ז) שכיון שהתפילין צריכים גוף נקי אין להקדים בהנחתם, ובפרט בדורותינו אלה, עכ"ז כיון שבפירוש הורה - כ"ק מו"ח אדמו"ר - אשר זוהי "הוראה לרבים" - מצוה לקיים דברי חכמים בתראי ובפרט שהורו לפרסם דעתם בזה (וכלשון האמור "לרבים"). ע"כ. - וראה שו"ע אדה"ו סי' ל"ז סוס¹⁹: ועכשיו נוהגים לחנכו ב' וג' חדשים קודם הזמן.

בברכה: היינו כשמתרגל באופן הנחתן ומקומן הראוי - כנ"ל (מרשימת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א).

היודע לשמור תפילין בטהרה שלא יפיח בהן ושלא לישן בהם ושלא יכנס בהן לבית הכסא אפילו לקטנים חייב אביו לקנות לו תפילין לחנכו במצות ויש מי שאומר שקטן זה הוא בן י"ג שנה ויום א' אלא שלא הביא ב' שערות אבל פחות מכן אין בו דעת לשמור תפיליו ואין מחנכין אותו בהן וכן נהגו במדינות אלו מקדם ועכשיו נוהגים לחנכו ב' וג' חדשים קודם הזמן.

[א] תחילת המכתב: "טוב עשה בנו בהתחלתו עתה הנחת התפילין שהרי בפירוש שמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר (הועתק בלוח היום יום ב' מנ"א) הוראה לרבים להתחיל בהנחת תפילין שני חדשים לפני יום הבר מצוה [כדיוק הל' לרבים, כי בבית הרב היו מתחילים זמן רב מקודם לזה, ופעם סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שהוא התחיל להניח תפילין בשנת הי"ב]."
[ב] שולחן ערוך אדה"ו (סי' ל"ז סעי' ג'): "קטן

הוספות

הוא ינהג כסדר הזה ויתחיל להניח חודשיים לפני הבר מצוה (ולא לפני).

בקשר לתפילין דר"ת אמר כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א (ספר השיחות תשמ"ט ח"ב עמוד 632): "בדורנו זה פשט המנהג ובפרט מנהג חב"ד שמתחילים להניח תפילין דר"ת באותו זמן שמתחילים להניח תפילין דרש"י, כולל גם בנוגע לזמן ההכנה שלפני בר מצוה".

נוסף לזה, כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א מעיר (אג"ק ח"ח ע' רסו): "זמן הנחת" לפני הבר מצוה, הוא ע"ד הנחתם לאחר גיל מצות, ז.א. כל משך התפילה".

ב. "במה שמעיר בהוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר (אשר בלוח היום יום) בהנוגע להתחלת הנחת תפילין שלא כתוב בדיוק כמה זמן יניחם בלא ברכה, ומהו הטעם בכלל להתחלה בלא ברכה.

יש לומר כפשוטו, שהוא עד שיתרגל הדיק היטב לדייק בהנחתן שתהי' מתאימה למצותה, שבלא"ה ה"ז ברכה לבטלה, וכיון שלא הכל שוין בזה, לכן לא הוקבע בדיוק זמן ההנחה בלא ברכה" (אג"ק ח"ד ע' סג).

אך ראה לקמן בהרחבות ע' 9.

א. כותב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (אג"ק ח"ט ע' שה): "לפלא גדול שבנו שיי' לא התחיל להניח תפילין שני חדשים קודם הבר מצוה והרי הוראה מפורשת היא מכ"ק מו"ח אדמו"ר אשר כולנו נמצאים באתרי דילי' וחל חיוב הנחת תפילין מתחיל מיום זה עכ"פ מצד הפס"ד דבאתרי נהוג כמותי' ובפרט את"ל דרון מיני' ואוקי באתרי - ה"ז חיוב גם מצד מצות תפילין".

וכתב עוד (אג"ק ח"ד ע' תסד): "תמהתי במ"ש הוא שהיום ז. א. כ"ה אדר התחיל נכדו להניח תפילין, ובכ"ה אדר"ש נעשה בן יג' שנה . . . בהנוגע להנחת תפילין, שבלא"ה הובא במג"א להניח שני חדשים לפני זה, ומובא בהיום יום שמנהגנו הוא להתחיל בשני חדשים קודם. ואפילו לפ"ד הרמ"א להתחיל להניח ביום הבר מצוה (שאין אנו נוהגים כזה כלל כנ"ל) עכ"פ כדאי להתחיל להניח חודש ויום א'".

בנוגע למי שחול המועד וכיו"ב חל בתוך חודשיים אלו, כתב כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א (אג"ק ח"ג ע' פט): "התחלת הנחת תפילין - יכול להתחיל שבוע מקודם מהרגיל - ויהא בשעטו"מ".

לגבי יתום כתב (אג"ק ח"ט ע' קצג, ח"ח ע' קפא) - שאף

יש נוהגין להניח תפלה של יד מיושב מטעם שנתבאר בזהר ומברכין גם כן מיושבי.

יש נוהגין: אדה"ז בסידורו. וראה שו"ע שלו או"ח סכ"ה סעי' כז"א.

[א] שולחן ערוך אדה"ז (או"ח סכ"ה סעי' כז): "יש אומרים שיניח התפילין של יד מיושב ותפילין של ראש מעומד מטעם שנתבאר בזהר, אבל מדינות אלו נוהגין להניח שתיהן מעומד (וירא שמים יוצא את כולם) ולכתחילה טוב לנהוג שתהא ההנחה על הקיבורת מיושב, והברכה והקשירה על הקיבורת יהיה מעומד כמו שנתבאר בס"י ה' שכל ברכות המצוות צריך לברך מעומד".

אחר הנחת התפלה של יד על הקבורת קודם שמהדקה יברך, ויכוין לפטור גם את של ראש, ואחר כך יהדק הרצועה בתוך הקשר. ויזהר שלא יזח הקשר של יו"ד מן התפלה של יד, ויש בורכין ב' פעמים סביב התיטורא בכדי שיהי' כמין שי"ן עם הרצועה המהדקת את התפלה של יד.

אחר הנחת של יד: אדה"ז בסידורו.

ובענין הכריכות של התפלה של יד למדני כ"ק אדוני אבי מורי ורבי (כ"ק אדמו"ר מהר"ש) זצוקללה"ה לברוך ז' כריכות עם הב' חצאין, והיינו חצי הכריכה העליונה וב' כריכות שלמות בקירוב זה

הוספות

ומוסיף עוד (היכל מנחם ח"א ע' רי): "ידוע שע"ד מה שנאמר "לא יזח החשן מעל האפור" כך לא יזח היו"ד מעל התפילין, ועל כן נוהגים רוב העולם לחתוך בהשיידיל [=תיבת הכיסוי] של התפילין-של-יד פינה מיוחדת להקשר [=יו"ד], וכן הוא בתפילין שלי - אך בתפילין של כ"ק מו"ח אדמו"ר לא ראיתי כן".

מנהג כ"ק אד"ש מה"מ: מוריד את הכיסוי לפני הברכה, ולאחר סיום כריכת הז' כריכות ועוד ב' כריכות שלימות שכורך סביב כף היד - מחזיר המכסה למשך כל התפילה, כשמכסה המעברתא וחלק מהבית בשרוול החולצה.

ו. לגבי מקום הנחת שתי הרצועות (לאחר הקשירה) אמר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (ימי מלך ח"ג ע' 986): כריכה אחת עושים בתוך החריץ שבו עוברת הרצועה (המעברתא), וכריכה שניה עושים חציה בחריץ וחציה בתיטורא.

ג. מפי השמועה מניח כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את התפילין על הקיבורת מיושב ונעמד לברכה, אולם העיד הריל"ג ('התמים' (תשס"ד) גיליון כו ע' 53) שהיה נוכח ריבוי פעמים בעת הנחת תפילין ומעולם לא ראה את כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א יושב בעת ההנחה.

ד. בענין פתיחת הקשר בכל יום ראה לקמן ע' 9.

ה. כתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (אג"ק ח"ב ע' תלג): "במ"ש אודות לשום תיק התפילין של יד על התפילין כל משך זמן התפלה בכדי לשמור הפנות. - הנה כן אני נוהג, ומובן שנחתך בהתיק החלק שכנגד היו"ד, בכדי שלא יזח היו"ד מן הבית, מתאים לדברי הזהר הק'. אבל בתפילין של כ"ק מו"ח אדמו"ר חלק זה (שכנגד היו"ד) בשלימות הוא, שמזה מובן שלא הי' שם התיק במשך זמן התפלה. ובודאי שגם כ"ק אדמו"ר (אביו) נהג כן".

אל זהו, ואחר כך להניח מקום פנוי מעט ולעשות עוד ד' כריכות שלמות וחצי כריכה באלכסון ולכרוך פעם אחת על פס היד (ונעשה כמין ד' הפוכה) ואחר כך לכרוך הג' כריכות על האצבע (ובענין כריכות אלו איך לעשות אינני זוכר בבירור. אך כמדומה לי ברור שראיתי שכרך תחלה כריכה אחת על הפרק התחתון הסמוך לכף היד, ואחר כך כריכה אחת על הפרק הב', ואחר כך עוד כריכה אחת על הפרק התחתון) ומותר הרצועה לכרוך על פס היד כנ"ל (ולא כאותן שעושים שין על היד).

ובענין הכריכות: הגהות כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בסידור תו"א (ברוקלין, נ. י. תש"א) ובסידור עם דא"ח (ברוקלין, תשכ"ה).

כריכה אחת . . . ואח"כ עוד כריכה: אף שבהלכות תפילין בסידור אדה"ז ד"ה בר"א כותב באו"א.

נוהגים כפי שנכתב למעלה על-אף דבריו של אדה"ז אחת על פרק האמצעי ואח"כ שתי כריכות על הפרק בסידורו בהלכות תפילין, שכתב: "בתחילה כריכה התחתון".

בסדר הכריכות של הרצועה של יד אשר כורכים בהאצבע כמו שמסודרים בהסידור בהגהות של אדמו"ר הרש"ב נ"ע זי"ע וצוקללה"ה. ג' כריכות, הא' על הפרק התחתון הסמוך אל כף היד, ב' על הפרק האמצעי, הג' עוד פעם על הפרק התחתון, ראיתי כמה פעמים שדייק בזה וגם כמה פעמים במשך התפלה הי' מעיין ומתקן שהכרך השלישי שהי' על הפרק התחתון שלא יהי' מונח על הכרך הראשון רק שיהי' אצלו באותו הפרק אשר לצד פרק האמצעי נאחו בהרצועה של הכרך הראשון".

בסדר הכריכות . . . הכרך הראשון: רשימת הרב ר"א שי' סימפסון.

הוספות

- ז. מנהג כ"ק אד"ש מה"מ: מניח רווח בין חצי הכריכה לבין ב' הכריכות.
 ח. מנהג כ"ק אד"ש מה"מ: מדייק שהכריכה השלישית תהיה על הראשונה, כשתייהם על הפרק הראשון – התחתון (שבה יקר ע' 30 הערה 32, בשם ריל"ג. מעשה מלך ע' 8).

התפלה של ראש יוהר שיהא באמצע רוחב הראש ממש וצריך ליוהר בזה מאד^ט.

ואם שח בין תפלה לתפלה יברך על של ראש (על מצות תפילין).

התפילה . . מצות תפילין: אדה"ז בסידורו.

רצועה של ראש הולכת ונמשכת עד הרגלים.

רצועה: בשו"ע או"ח סכ"ז בסופו כתב שצריך שיגיעו עד הטבור, ובמור שם י"א עד המילה. וממש"כ בפע"ח שער התפילין פ"י: טוב שישים כו' כדי שלא יגיעו לארץ כו' – משמע שהדרך לילך ברצועות ארוכות עוד יותר. (הערת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בקונט' ע"ח ע' רט [נדפס בספר המאמרים תש"י ע' 209]).

ואילו הטור (שם) כתב: "ישלשל הרצועות שיהיו תלויין לפניו ויגיעו של ימין עד הטיבור ושל שמאל עד החזה, ויש אומרים של צד ימין עד המילה ושל שמאל עד הטיבור".

ונכתב בפרי עץ חיים (שער התפילין פרק י'): "טוב שישים סופי קצות הרצועות בתוך אבנטו כדי שלא יגיעו לארץ. היפך מן אותן שאינ' מקפידו ומניח אותן תלויות בארץ".

ועל הנכתב בפע"ח כותב כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א בהערה: "משמע שהדרך לילך ברצועות ארוכות עוד יותר", שלכן הם מגיעות עד הארץ.

ומכאן כותב כ"ק אדמו"ר הרי"צ במאמר שהרצועות של ראש מגיעות עד הרגלים.

במאמר כ"ק אדמו"ר הרי"צ ד"ה מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים (ספר המאמרים תש"י ע' 207) נתבאר שרצועות התפילין ענינים המשכה, רצועה של-יד היא המשכת המידות, "ורצועה של ראש הולכת ונמשכת עד הרגלים" ענינה המשכת המוחין, "אשר כל עניניו גם בחינה האחרונה דהילוך יהי' רק עפ"י ההשגה שבמוח".

על המילים 'עד הרגלים' מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בהערה שם מקור לכך שהרצועות של תפילין של ראש יגיעו עד הרגלים (כפי שנכתב במאמר):

בשולחן ערוך (או"ח סי' כ"ז סעי' י"א) נכתב: "ישלשל הרצועות שיהיו תלויים לפניו ויגיעו עד הטבור או למעלה ממנו מעט".

הוספות

מכתבו, בו כותב שכאשר מניח תפילין של ראש אינו יכול להכריע אם מונחים על מקומם הראוי.

ידועה ההנהגה בזה, שמבקשים את הנמצא אצלו שיראה אם מונחים במקומם, ופשוט דין תוה"ק שסומכין על זה, וכמו בכ"כ עניני התורה".

ט. "אצל אדמו"ר הזקן היתה קופסת טבק מוכספת ללא מכסה. הסיבה לכך היתה משום שהמכסה היה מבריק ואדמו"ר הזקן השתמש בזה לכיין את התפילין שבראש שיהיו מונחים במקום הנכון" (לקו"ש ח"ג ע' 853).

אך למי שאינו יודע לכוון בעצמו כתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (אג"ק ח"ד ע' שסד): "במענה על

כבר נהגו העולם להשתמש בתפילין של חברו אף אם ישנו אחד כך הקשר לפי מדת ראשם, ואין זה מבטל הענין דקשר של קיימא.

כבר נהגו... קיימא: ממכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ומועתק בזה קטע מהמכתב [נדרס באג"ק ח"י ע' שעח]: בשו"ת אבני נזר חאו"ח קפ"ג בסופה: דהמניח תפילין של ראש של אחר לא שפיר עבד, כיון שהבעלים ישנו אח"כ הקשר לפי ראשם ונמצא דלא הוי קשר של קיימא ולא יצא הראשון ידי חובתו ומצוה לפרסם הדבר עכ"ל. אבל כבר נהגו העולם דלא כן. וראי' חזקה להמנהג הוא מ"ש בפשיטות בשו"ע או"ח סי' יד ס"ד הועתק ג"כ בשו"ע לרבנו סעוף י"ב דמותר להתלבש בתפילין של חברו וכו'. והועתק בכמה אחרונים ובשום מקום לא נתבאר שבמה דברים אמורים כשמדת הראש מתאמת, שבאמת רק לעתים רחוקות מזדמן כך. וכבר הקשו על האבני נזר הועתקה קושיתם שם סי' קפד וקפה. ובכלי חמדה על התורה פרשת וילך לימד זכות על מנהג העולם א' דתפילין לא בעי קשר של קיימא וכהרמב"ן, ב' דמה שמקשר לזמן מצותה נחשב קשר של קיימא. ועיי"ש שמבאר מה שלכאורה לא משמע כן באיזהו מקומן. ע"כ. - וראה גם כן לקו"ש כרך א' ע' 227: בכל מקום שהתורה מצווה לעשות קשר הנה ציווי התורה עושה זה נצחי, עיי"ש בארוכה.

ממקום שהניחן שם שמא יקפיד עליו בעל התפילין והוה מצוה הבאה בעבירה.

וממשיך כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א במכתבו (שם): "והועתק בכמה אחרונים ובשום מקום לא נתבאר שבמה דברים אמורים כשמדת הראש מתאמת, שבאמת רק לעתים רחוקות מזדמן כך".

ומציין כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א לאבני נזר (סי' קפ"ד-קפ"ה) שהוא עצמו מביא שהרמב"ן סובר (מלחמות ה' עירובין ריש פ"י) שבתפילין לא צריך קשר של קיימא ונדחק לתרץ שלא כהרמב"ן.

ומוכיח מהכלי חמדה על התורה (פ' וילך) שמתרץ בב' אפשרויות: א. שההלכה כהרמב"ן שבתפילין לא צריך קשר של קיימא, ולכן מלכתחילה אין בעיה לשנות את גודל הקשר. ב. "נראה דהוי בגדר של קיימא אם קשר קשר לכל זמן מצותה", ולכן אף ששינה את הקשר נחשב הוא לקשר של קיימא.

וראה גם לקוטי שיחות ח"א ע' 227: "אף ש"כל קשר שעתידי להתירו - אינו קשר של קיימא", במקרה שנעשה הקשר על פי ציווי התורה, הוא קשר של קיימא. ציווי התורה עושה את הדבר לענין נצחי. למטה (בעולם הזה) "נמשך" הדבר רק למשך זמן זה, אבל הענין לכשעצמו הוא נצחי".

בשו"ת אבני נזר (חאו"ח סי' קפ"ג בסופו) כתב וז"ל: "והני דנסבי [=ואלו שנושאים] תפילין של אחרים ומשנין הקשר לפי מדת ראשם לאו שפיר עבדי [=לא טוב עושים] דהבעלים ישנו אחר כך הקשר לפי מדת ראשם. נמצא ראשון לא הוי של קיימא ולא יצא ידי חובתו. ומצוה לפרסם הדבר".

היינו: כיון שבתפילין צריך קשר של קיימא, אזי אי אפשר לקחת תפילין של חברו ולהשתמש בהם, כיון שכשישנה את גודל הקשר של התפילין לגודל ראשו, אח"כ יבא בעל התפילין וישנה את הקשר בחזרה, ונמצא שהקשר היה לא של קיימא.

וכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א במכתבו (אג"ק ח"י ע' שעח): "אבל כבר נהגו העולם דלא כן".

ומביא ראייה מהנכתב בשולחן ערוך (או"ח סי' י"ד סעי' ד'): "מותר ליטול טלית חברו ולברך עליה ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת" ובהגה שם: "והוא הדין בתפילין".

וכן ממ"ש בשולחן ערוך אדה"ז (שם סעי' י"ב): "מותר להתלבש באקראי בעלמא בתפילין של חברו שלא מדעתו וצריך לברך עליהם מפני שהתפילין חובת הגוף הם ואין צריך שיהיו התפילין שלו דוקא רק יזהר שיקפלן אם מצאן מקופלים ושלא יוציאן

המתפללים בארבעה זוגות תפילין כך נוהגים: א) מניחים תפלה של יד ותפלה של ראש דרש"י קודם אמירת פרק איזהו, ומתפללין בהם עד אחרי אך צדיקים גו'. ב) מסירים תפלה של ראש דרש"י, ומניחים - בלא ברכה - תפלה של ראש דשמושא רבא וקוראים שמע גו' עד אמת ואומרים מזמורי תהלים כפי שנחלק לימי החודש. והמהדרים היו לומדים אותם עם פירוש רש"י ומצודות. ג) אחר כך מניחים תפילין דרבינו תם - בלא ברכה - וקוראים שמע גו' עד אמת, פרשת קדש גו' והזכירות שנדפסו בסידור. ולומדים פרק משניות כל אחד לפי הבנתו. ד) מסירים תפלה של ראש דרבינו תם ומניחים תפלה של ראש דראב"ד - בלא ברכה - וקוראים שמע גו' עד אמת, ולומדים פרשה חומש עם פירוש רש"י - מפרשת השבוע: יום א' עד שני, ביום ב' פרשה ב' וכו'.

המתפללים בד' זוגות: היום יום ע' פ' [י"ט מנחם-אב]. וראה לקו"ש ח"ב ע' 507 ואילך.

ארבעה זוגות תפילין ושהעידו לפני המחבר שבני ה"צמח-צדק" הניחו ארבעה זוגות תפילין. כן היו גם בדורנו חסידים שנהגו להניח ארבעה זוגות תפילין, כגון הר' יצחק מתמיד, ר' צבי הירש גורארי, ועוד. אני - יראתי. עד שהרבי אמר לי להניח ארבעה זוגות תפילין, והתחלתי להניח, שהרי הדבר על כתפיו של הרבי.

הרבי אמר לי אז שאת התפילין יזמין הוא עצמו כדי שהדבר יהיה בחשאי".

לקוטי שיחות ח"ב ע' 507: "להנחת ארבעה זוגות תפילין יש צורך בגוף נקי ביותר. שכן כאשר לזה שחייבה תורה, כתפילין דרש"י ור"ת, מאחר ש"לא ניתנה תורה למלאכי השרת", נוטלת התורה על עצמה את הדבר, ואילו לדבר שרק אנשים מעטים עושים ולא שהתורה חייבה את כולם בכך - הרי האחריות העצמית גדולה יותר. נוסף על כך הרי משום ענינם של תפילין של שימושא רבא וראב"ד - צריכים הם גוף נקי ביותר.

מצאתי נדפס שהרה"ח וכו' ר' הלל מפאריטש הניח

הרחבות

תפלין שלי, ביחד עם אבי שי', שאל אבי שי', שבימיו היה בכמה ישיבות תורת"ל, והיו סתירות בין זקני החסידים שבמקום אחד נהגו לפתוח הקשר של תפלין של יד כדי לקשור עוד הפעם מחדש כל יום (ומטעם שיש קבלה שזהו כל החידוש דאדמו"ה"ז בקשר של תפלין (של יד) כדי שתהיה קשירה בכל יום מחדש (מה-שאין-כן באופני קשר אחרים), וככה פירשו בלשון הסיפור דאדמו"ר הזקן), ומאידך גיסא בישיבת תומכי תמימים אחרת שלמד בה לא נהגו ככה זקני החסידים.

ועל זה היה תוכן המענה (אין זה הלשון בדיוק): א. שלא היה בעת הנחת תפלין של אדמו"ר מהרי"ץ נ"ע. ב. אבל אם היה ענין בזה - היינו בפתחת הקשר וקשירתו באופן כזה בכל יום בטח היה אביו (הרב לוי יצחק נ"ע) מלמדו ככה. וממנו לא שמע כזה.

ב. מקודם לזה, הי' על-דרך-זה לחבירי הרה"ת ישראל יוסף שי' זלמנוב שכאשר הוא נכנס ל'יחידות' קודם הנחת תפלין שלו, עם אביו הר"ר שמואל ע"ה זלמנוב, (הלשון בפרטיות אינני זוכר, אבל זה פירסמו אז, שנאמר להם), שקשירת הקשר לאחרי הברכה, בהיותה דבר שאין בו צורך, הרי הוא הפסק בין הברכה להנחה.

(היינו שלא רק שקשירתו מחדש אין בו מעלה, כי אם שיש בזה גם הפסק בין הברכה והמצוה).

ג. לאחרי היחידויות שלו. הנה גם חבירי הרה"ח שמואל פסח שי' באגאמילסקי, ב'יחידות' לרגל יום הולדת, הנה בתוך הדברים קיבל מענה, שהיות ויש בזה שאלה

זמן הברכה על התפלין לפני הבר מצוה

כותב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א¹:
"ובפרט שכותב שהתחיל להניח תפלין (ובטח כמנהגנו, לאחר איזה ימים בברכה)".

היינו שמנהגנו לברך על התפלין כמה ימים לאחר הנחתם לראשונה.

אך במכתב אחר כותב²: "בהנחת תפלין שצריך לכוון מקום ההנחה וכן הקשירה וכו', ואין לסמוך על הקטן, גם לאחר שילמדו אותו איזה ימים, וכפי המבואר בקונטרס התפלה הטעם עפ"י נגלה - שמפני קטנותו אינו מכיר יוקר גודל הענין, משא"כ לכשילמדוהו בזה איזה שבועות".

זאת אומרת שצריך לברך על התפלין רק לאחר כמה שבועות מזמן הנחתם לראשונה. וצ"ע.

האם צריך לפתוח את הקשר של התשי"ב בכל יום

בשבח יקר³ כתב: "נהגו אנ"ש לצמצם את העניבה אחר הברכה, וכן סיפר הגרז"ש דווארקין שכן לימדוהו עוד בליובאוויטש וכן שמעתי מיבל"ח הרה"ח הרי"ל גראנער שי' שראה שכן נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א.

אך ראה מה שכתב הרה"ח ר' יצחק מאיר גורארי' במקדש מלך⁴:

א. בהכנסי ל'יחידות' לפני תחילת הנחת

(1) צדיק למלך ח"ג ע' 99.

(2) אג"ק ח"א ע' עו.

(3) ע' 21.

(4) ח"ד ע' תצט.

בר מצוה שלו ביחד עם אבינו שי', נסב עוד – הפעם הדיבור בנידון זה ואז היה המענה בנוסח אחר, שהיות ולא היה נוכח בהנחת תפלין של הרבי הקודם לכן יש לשאול אצל זקני החסידים שהיו בליובאוויטש, ושאל אבי שי' איך נוהג הרבי, והיתה המענה (בערך) "מאי נפקא-מינא, אני נוהג כאשר לימדני אבי לקראת הבר מצוה, ואתה תשאל מזקני החסידים⁵ כנ"ל".

כשיצאו, שאלו כפועל מאת כמה מזקני החסידים שהיו אז, אינני זוכר עכשיו מי הם, והם אמרו בפירוש, שלפי זכרונם הנה בליובאוויטש לא פתחו הקשר בכל יום, ולכן נשאר אצלנו עוד – הפעם שאין לשנות.

ו. והנה כל הזמן לא רציתי לפרסם ידיעות הנ"ל שהרי בפועל הרבה חסידים קיבלו באופן אחר, וגם שאלתי פעם מהרז"ש דווארקין ע"ה איך הוא זוכר, ואמר שלימדוהו הנחת תפלין בליובאוויטש באופן של פתיחת וסגירת הקשר כל יום.

וכמה פעמים נסתפקתי אולי לא היה ניסוח השאלה לפני כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א כדבעי ואפשר שמה ששלל כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א בתוקף היינו עשיית הקשר מחדש בכל יום היות שיש שיטה מפורסמת בראשונים (רבינו אליהו בתוס' חולין ט, א מנחות לה, ב רא"ש הלכות תפלין סי' ג' ועוד ראה אנצקלופי' תלמודית ערך הנחת תפלין ע' תצו ואילך). שצריך להתיר את הקשר של תפלין ולקשרו בכל יום (וע"פ השמועה יש אנשים שנוהגים כן ואפי' בשל ראש)

(5) להעיר מהנכתב בימי מלך' ח"ג ע' 984 הערה *109 בסופה:

תשובת הרבי שליט"א שזכיתי לקבל בענין זה (מכתב המזכירות מיום י"ט טבת תשל"ט – במענה על שאלה ממוצאי שבת קודש שפרשת ויחי): "בנוגע לעשיית הברכה על התפלין – שייך לרבני אנ"ש שי".

ההפסק בין הברכה והמצוה, הנה אם הוא רוצה בדוקא, יכול הוא לקשור קודם הברכה, או שאחרי שיגמור הנחת תפלין יחלצם ויחזור ויניחם עוד – הפעם, בפתחת וסגירת הקשר.

ד. לאחר מספר שנים, צעיר בשנים עדיין, למדתי בשיבה, בה המשפיע הוא מן המדייקים במנהגים וכו', והיות ושמע ממני מה ששמעתי על יחידות אמר שבודאי לא הבנתי נכון, ולימדני שביחידות הבאה אשאל עוד הפעם (לפי רצונו) ולהגיד "היות שכפי שאני הבנתי מדברי כ"ק אד"ש שאין ענין בפתחות וסגירת הקשר כל יום והרי המשפיע שלי אומר ששמע מזקני החסידים שזהו כל עיקר חידושו של אדמו"ר הזקן בהקשר, כדי שנוכל לקיים ענין וקשרתם בכל יום". ולימדני גם כן שעל מה שיענה לי כ"ק אד"ש, אשאל האם זה הוראה לרבים.

כששאלתי כנ"ל, קיבלתי מענה, "נו אז דער משפיע זאגט דיר אזוי, קענסטו טאן ווי דער משפיע זאגט". [=נו, כשהמשפיע מורה לך כך, יכול אתה לנהוג כדברי המשפיע].

והיות ולימדני האם זה הוראה לרבים, עשיתי ככה וענני "דו פרעגסט דאך פאר זיך" [=הרי אתה שואל לעצמך].

כמובן לאחר שנתבגרתי מעט, התחרטתי על אופן כל השאלה, והבנתי, שכל השקלא-וטרוא היתה כאילו יש סתירה בין המשפיע ודברי הרבי, והרבי הוא נזהר מאוד (בדבריו לתלמידים) בכבוד רבם, לכן אמר לי שאם אני רוצה 'מותר לי' לעשות כדברי המשפיע. אבל בנוגע לאחרים היות ואינם תחת מרות המשפיע הזה, לכן אין זה מחייבם. ועל-פי-זה לא שנייתי ממה שקבלתי בעת הבר מצוה.

כל זה נתחזק אצלי עוד יותר לאחר יחידות נוספת, וכדלהלן.

ה. כשאחי הרה"ח ר' נתן שי' נכנס ליחידות

כששאלתיו אם הי' מעשה זו של הקשירה קודם הברכה או לאחרי' ענה "ברור שהי' לאחרי'".

. . יש לי הסבר לתווך הדברים, בדרך אפשר ממעשה בפועל. הנסיון הראה, שבאם הקשר הוא הדוק מאד, יש קושי הן בהנחה והן בהחליצה, ולכן כמה פעמים מוכרחים לרפותה כדי שתעבור הרצועה בעת החליצה. ומאידך גיסא כאשר מרפים, הרי חוששים אולי הקשר הוא רפוי מדאי, וממילא בעת הקשירה לא נקשרת כראוי ולכן צריכים פארציען [=למתוח להדק] עוד הפעם הקשר.

ולפי זה אולי מעשה כזאת א) היא נצרכת בעצם עבור הנחת תפלין; ב) אין חשש של הפסק, משום שזה חלק מעצם הקשירה. שבלעדה אי אפשר.

וממילא אין ללמוד ממעשה כזה על הצורך לפתוח הקשר הרבה ולקשרו עוד הפעם, שזה ענין אחר.

ולפועל הרי זה ברור. שהרכי איננו פותח את הקשר בעת החליצה כנ"ל. וגם מה שפתח בבוקר, לא נשמע עד כמה היא הפתיחה.

ולפי זה אולי סתירה כל כך.

ע"כ מ"ש הרה"ח ר' יצחק מאיר גורארי'.

ואת זה שלל כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, ולא שלל פתיחת מקום מעבר הרצועה בתוך הקשר וקשירתה.

אבל מאידך גיסא, הרי מהשאלות על יחידות הנ"ל, היתה מטעם שזה חידוש אדמו"ר הזקן, ואם שלילתו היתה רק על עשיית כל הקשר, היה, לכאורה, צריך להיות המענה שחידוש אדמו"ר הזקן הוא רק בנוגע מקום הקשירה הלזו, ולא בנוגע כל הקשר.

ומטעם זה שאלתי הרבה פעמים מאת הרי"ל שי' גראנער, איך הוא רואה הנהגתו הקדושה, כדי לברר האם לא טעיתי, והוא לא רצה אף פעם להגיד לי מה שהוא רואה בפנים. ולכן נשאר אצלי הדבר כמו מקדם.

ז. והנה עכשיו טלפנתי להרי"ל שי' גראנער וסיפר לי כמה דברים, שהנני מעתיקם כדי שהקוראים ישימו לב לזה, ועל ידי זה אולי נוכל לברר הדברים.

א) שמאז (קודם תש"י) הראה לו אחד – שכן היה בעת הנחת תפלין של אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע, – סדר סיבוב הרצועות על הבתים בעת חליצתם. שלימדוהו סדר הזה ובתוך הדברים פתח הנ"ל הקשר של יד, ונשאר פתוח בעת שמשמים אותם בחזרה בשקית התפלין.

ב) אביו הרה"ח מרדכי ישעי' ע"ה נתחנך מאז, וככה לימדוהו, שיפתח את הקשר בעת החליצה, ולקשרו עוד הפעם בעת ההנחה.

ג) הנהגת הרבי כפי שראה –

[א] שלא פתח את הקשר בעת החליצה.

[ב] בעת ההנחה ראה שפתח את הקשר וחזר וקשרו אחר כך קודם ההנחה [=ההידוק] על הקיבורת.

והנה כששאלתיו למהרי"ל כמה פתח אם הרבה או מעט, ענני, שלא זוכר פרט הזה.

6) וראה מה ששאל הריל"ג את כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: "בדבר פתיחת וקשירת העניבה בתש"י, ישנה שמועה אשר כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בתור הוראה שאין נכון שתהא העניבה פתוחה בעת אמירת הברכה, כי אז יש הפסק בין הברכה להידוק התפלין על היד, ודעתו אשר העניבה תהיה קשורה (פארמאכט) ולאחרי הברכה רק לקרב התש"י להיד לקשרה ולהדקה".

וענה כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א: "אין הוראה ממני לאיזה צד שיהי'".

לזכות

כ"ק אדמו"ר מה"פ שליט"א

מהרה יגלה אכי"ר

לרגל ע"ב שנה לנשיאות

•

לעלוי נשמת

ז'אק יצחק בן אברהם

חיה נינה בת שפיעה

שיזכו לעליית נשמה הכי נעלית -

ירידה בגוף גשמי בגאולה האמיתית

והשלימה תיכף ומיד ממש.

לרפואת

משפיע ראשי האהוב דיִשבתינו הק'

הרב הוד דוד שיחי' בן בתי'

אריה

לרפואה שלימה ומהירה

לרפואת

המשפיע האהוב דיִשבתינו הק'

הרב זושא שיחי' בן חיה

פויזנר

לרפואה שלימה ומהירה

ישיבה גדולה ליובאוויטש
Yeshiva Gedola Lubavitch
תומכי תמימים בית שמש ארץ הקודש